

УДК 811.111'81'43

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2\(20\)-456-468](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2(20)-456-468)

Цинтар Наталя Василівна PhD в галузі “Філологія”, асистент кафедри іноземних мов для природничих факультетів, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, вул. Коцюбинського, 2, м.Чернівці, 58002, тел.: (0372) 58-48-11, <https://orcid.org/0000-0002-1014-1347>

Мельничук Роксолана Іванівна кандидат філологічних наук, асистент кафедри іноземних мов для природничих факультетів, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, вул. Коцюбинського, 2, м.Чернівці, 58002, тел.: (0372) 58-48-11, <https://orcid.org/0000-0003-1212-2956>

Симака Анна Миколаївна асистент кафедри іноземних мов для природничих факультетів, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, вул. Коцюбинського, 2, м.Чернівці, 58002, тел.: (0372) 58-48-11, <https://orcid.org/0009-0002-1564-5963>

ВЕРБАЛЬНА РЕАЛІЗАЦІЯ ЕМОТИВНОСТІ В АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХІХ СТОЛІТТЯ

Анотація. У статті здійснено аналіз мовної реалізації емоцій англійських художніх творів з урахуванням гендерної приналежності наратора. Мовні засоби вираження емотивності розподілено на дві категорії: лексика, що виражає емоції, та лексика, що описує емоції. Лексика, що виражає емоції, проаналізована наступними групами: 1) емотиви (емотиви-звертання, емотивно-оцінна лексика, вигуки); 2) стилістичні засоби (повтори, метафори); 3) синтаксичні засоби (емфатичні конструкції). АЧ (автори-чоловіки) частіше використовували синтаксичні засоби (емфатичні конструкції), водночас АЖ (автори-жінки) більше використовували стилістичні засоби (повтори, метафори). Емотиви, визначають не лише тон (позитивний чи негативний) емоційного стану, а й його тип (радість, задоволення, страх, злість та ін.), наявні маже в однаковій кількості як в творах АЖ, так і в творах АЧ ХІХ ст. Група лексики, що описує емоції включає дві групи вербалізаторів: окремі слова – емотиви (іменники, прикметники, дієслова, прислівники) та лексичні конструкції, які описують міміку та жести під час переживання певної емоції – кінеми (кінеми очей, губ,

лица, рук). Через механіку й моторику дій персонажів письменники прагнуть висвітлити психологічну основу жестів та вчинків. АЖ більше використовують іменники та прикметники в поширених складносурядних та складнопідрядних реченнях, та лагідні звертання. Описуючи емоційні кінеми, у АЧ в центрі уваги очі, в той час як для АЖ міміка губ (найчастіше посмішка) є основним транслятором як позитивної, так і негативної емоції. За фактором адресованості, який враховує вид комунікації між адресантом та адресатом, розрізняємо авторську, персонажну та комплексну номінацію емоційного стану як у творах ХІХ ст..

Ключові слова: емотивність, емоції, емотиви, кінеми, вербалізатори, емфатичні конструкції, авторська номінація, персонажна номінація, комплексна номінація.

Tsyntar Natalia Vasylivna Ph D in the field of “Philology”, Assistant at the Department of Foreign Languages for Natural Sciences, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, St. Kotsiubynstkoho, 2, 58002, tel.: (0372) 58-48-11, <https://orcid.org/0000-0002-1014-1347>

Roksolana Ivanivna Melnychuk Candidate of Philological Sciences, Assistant at the Department of Foreign Languages for Natural Sciences, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, St. Kotsiubynstkoho, 2, 58002, tel.: (0372) 58-48-11, <https://orcid.org/0000-0003-1212-2956>

Symaka Anna Mykolyivna Assistant at the Department of Foreign Languages for Natural Sciences, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, St. Kotsiubynstkoho, 2, 58002, tel.: (0372) 58-48-11, <https://orcid.org/0009-0002-1564-5963>

VERBAL REALISATION OF EMOTIVITY IN ENGLISH LITERATURE OF THE XIX CENTURY

Abstract. The article analyzes the linguistic realization of emotions in English literature taking into account the gender of the narrator. Linguistic means of expressing emotivity are divided into two categories: vocabulary that expresses emotions and vocabulary that describes emotions. Vocabulary expressing emotions is analyzed by the following groups: 1) emotives (emotives-addresses, emotive-evaluative vocabulary, interjections); 2) stylistic devices (repetitions, metaphors); 3) syntactic means (emphatic constructions). MAs (male authors) were more likely to use syntactic devices (emphatic constructions), while FAs (female authors) were more likely to use stylistic

devices (repetitions, metaphors). Emotives that determine not only the tone (positive or negative) of the emotional state but also its type (joy, pleasure, fear, anger, etc.) are present in almost the same amount both in the MA literary works and in the FA literary works of the nineteenth century. The group of vocabulary describing emotions includes two groups of verbalizers: individual words – emotives (nouns, adjectives, verbs, adverbs) and lexical constructions that describe facial expressions and gestures during the experience of a certain emotion – kinemes (kinemes of eyes, lips, face, hands). Through the mechanics and motility of the characters' actions, writers seek to highlight the psychological basis of gestures and actions. FA use nouns and adjectives in common compound and compound sentences as well as affectionate addresses. Describing emotional kinemes the focus of the MA is on the eyes while for the FA lip expressions (most often a smile) are the main transmitters of both positive and negative emotions. According to the factor of addressability, which takes into account the type of communication between the addresser and the addressee, we distinguish the authorial, character and complex nomination of the emotional state as in the works of the 19th century.

Keywords: emotivity, emotions, emotives, kinemes, verbalizers, emphatic constructions, author nomination, character nomination, complex nomination.

Постановка проблеми. Художня література, а саме соціально-побутовий роман, емотивність якого ми досліджуємо, багата своїми прикладами опису емоцій. Мовна репрезентація емоційного стану художнього персонажу доповнює загальний емотивний фон та емотивну тональність твору, що дозволяє читачу глибше зрозуміти [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останнє десятиліття в лінгвістиці спостерігається посилений інтерес до вербального (В. Кочерган, Дж. Мілрой та інші) та когнітивного (В. Бойко, Р. Лазаурус та інші) дослідження емотивної сторони мови, що зумовило виникнення нового напрямку лінгвістичних досліджень - емотіологію; [1]. Під емотивною функцією мови розуміють можливість виражати мовними засобами психічний стан мовця, його емоції та почуття, емоційне ставлення до предмета, об'єкта, адресата мовлення та ситуації спілкування. Створюючи психологічне-прагматичне підґрунтя для ефективного сприйняття повідомлення, автор апелює до емоцій та почуттів читача. Навіть найглибша думка, навіть найзмістовніша інформація, яка не пробуджує емоцій людини, залишає її байдужою, перетворитися в переконання не може [6]. Видатний психолог Я. Панксепп [7] науково

обґрунтував, що найкраще пам'ять зберігає інформацію, емоційно значущу.

Мета статті полягає у встановленні гендерних відмінностей реалізації категорії емотивності в прозових художніх творах авторів XIX ст. на вербальному рівні, виявленні динамічного аспекту фокусу емоційних концептів англійських авторів обох статей XIX ст..

Виклад основного матеріалу. В ході аналізу емотивності англійської літератури XIX ст. ми проаналізували лексику, що описує емоції, та лексику, що описує емоційні кінеми.

Досліджуючи **лексику, що описує емоції**, в художньому творі, були виділені дві групи вербалізаторів: окремі слова - *емотиви* та лексичні конструкції, які описують міміку та жести під час переживання певної емоції – *кінеми*. Відповідно, всі приклади лексичних одиниць, що описують емоції було розподілено на дві групи:

- а) слова-емотиви (*табл. 1*);
- б) вербалізатори кінем (*табл. 2*).

1) В залежності від того, якою частиною мови передають емоції у художньому творі, виокремлено наступні чотири групи **слів-емотивів**:

Таблиця 1

**Частиномовна приналежність лексики,
що описує емоції у творах АЧ та АЖ XIX**

Частина мови	Кількість	Частка (%)	Кількість	Частка (%)	Загальна кількість по типу	Загальна частка (%)
Прислівники	251	22	153	12	404	16
Дієслова	365	33	209	15	574	23
Іменники	297	27	574	42	871	36
Прикметники	193	18	418	31	611	25
Всього	1096	100	1354	100	2450	100

Прислівники *sadly* «сумно», *fiercely* «люто», *nervously* «нервово», *angrily* «сердито», *doubtfully* «сумнівно» та ін., які утворюють найменшу за чисельністю групу лексико-семантичних засобів опису емоції, у

творах АЧ та АЖ XIX ст. - 404 репрезентації, що становить 16% від зальної кількості лексики, що описує в творах XIX ст. (див. *табл. 1*). У творах АЧ переважають прислівники з негативною конотацією, наприклад: *No words can say how **sorrowfully** I gave it* (Thomas Hardy). *“Don’t bully me!” exclaimed Mr. Fairlie, falling back **helplessly** in the chair, and closing his eyes.”* (Wilkie Collins). *He spoke loudly, almost **fiercely**, raised her clenched hands in the air, and shook **passionately*** (Nathaniel Hawthorne). Помічаємо, що АЧ за допомогою прислівників найчастіше описують дії та рухи персонажу.

АЖ найчастіше використовували прислівники, що вказують на позитивну емоцію – *softly* «м’яко», *pleasantly* «приємно», *piteously* «жалебно», які часто характеризують емоційний стан персонажу під час спілкування. Прислівник *cheerily* «весело» реалізує емоцію «радість», під впливом якої говорить персонаж: *Beth lay on her sofa, talking **cheerily** with her old friend, who held her little hand as if he felt that it possessed the power to lead him along the peaceful way she walked* (Louisa M. Alcott) - **cheerily**, adv – causing or suggesting cheerfulness (MWD); in a bright and happy way (CALDT); in a happy and optimistic way (EOLD).

Дієслова, що описують емоційний стан - *frighten* «лякати», *exclaim* «вибукувати», *laugh* «сміятися», *giggle* «хихикати», *sigh* «зітхати», *frown* «насунитися», *hate* «ненавидіти» та ін., більше притаманні творах АЧ (365 репрезентацій-33%) (див. *табл. 1*). Наприклад: *‘Be it sin or no,’ said Hester Prynne, bitterly, as she still **gazed** after him, ‘I **hate** the man!’* (Nathaniel Hawthorne). В наведеному ЕМК Н. Готорн використовує два дієслова *gaze* «випіщатися» та *hate* «ненавидіти», які слугують засобами опосередкованої номінації емоційного стану «злість». Семантична структура даних дієслів підтверджує наявність даної емоції та доцільність застосування їх в даному контексті: **gaze**, v - to fix the eyes in a steady intent look often with eagerness or studious attention (MWD); to look at something or someone for a long time, especially in surprise or admiration, or because you are thinking about something else (CALDT); to look steadily and intently, especially in admiration, surprise, or thought (EOLD); **hate**, v – to feel extreme enmity toward: to regard with active hostility (MWD); to dislike someone or something very much (CALDT); to feel intense dislike for (EOLD).

АЖ в меншій кількості виражали емоції за допомогою дієслів – лише 209 репрезентації (15%) (див. *табл. 1*). Найуживанішим дієсловом є *cry* «кричати» (38). В наступному ЕМК автор Л. М. Олкот в романі «Маленькі Жінки» вживає ряд однорідних присудків, щоб підсилити та динамічно передати емоційний стан «впертість» та «наполегливість»

головного персонажа Лорі: *He wheedled, bribed, ridiculed, threatened, and scolded; affected indifference, that he might surprise the truth from her; declared he knew, then that he didn't care; and, at last, by dint of perseverance, he satisfied himself that it concerned Meg and Mr. Brooke* (Louisa M. Alcott). Словникове тлумачення даних дієслів підтверджують наявність емоції «наполегливість», оскільки Лорі був готовий вдатися до різних мійр, щоб на нього звернули увагу і прийняли його думку: **wheedle**, *v* - to influence or entice by soft words or flattery (MWD); to try to persuade someone to do something or give you something by praising them or being intentionally charming (CALDT); to use flattery or coaxing in order to persuade someone to do something or give one something (EOLD); **bribe**, *v* – to give money or favor given or promised in order to influence the judgment or conduct of a person in a position of trust (MWD); to try to make someone do something for you by giving them money, presents, or something else that they want (CALDT); dishonestly persuade (someone) to act in one's favour by a gift of money or other inducement (EOLD); **ridicule**, *v* - the act of ridiculing (MWD); unkind words or actions that make someone or something look stupid (CALDT); the subjection of someone or something to contemptuous and dismissive language or behaviour (EOLD); **threaten**, *v* - to cause to feel insecure or anxious (MWD); to tell someone that you will kill or hurt them or cause problems if they do not do what you want (CALDT); to state one's intention to take hostile action against (someone) in retribution for something done or not done (EOLD); **scold**, *v* - to quarrel noisily (MWD); to speak to someone angrily because you disapprove of their behaviour (CALDT); to remonstrate with or rebuke (someone) angrily (EOLD).

Описуючи дієслівно поведінку персонажів, автор одночано розкриває і його риси характеру, що допомагає читачу краще оцінити та сприйняти загальний емотивний фон художнього твору.

Іменниками у складі конструкцій *with+N* та *in+N* АЖ XIX ст. (574 прикладів – 42%) частіше відтворювали емоційний стан художніх персонажів, ніж АЧ (297 прикладів – 27%) (див. *табл. 1*). У творах АЖ домінують наступні іменникові конструкції: *with delight* «із захопленням», *with a great dignity* «з гідністю», *with surprise* «здивовано», *with a little laughter/smile* «з невеликою посмішкою», *with impatience* «терпляче», *with annoyance* «надокучливо», *with admiration* «із захопленням», *with the wildest impatience* «із великим нетерпінням» ін., які прямо номінують вид емоції. Наприклад: *She looked forward to it with the wildest impatience, and the most extravagant anticipations of delight* (Anne Bronte). Словникове тлумачення іменника *impatience* підтверджують актуалізацію саме цієї емоції в даному ЕМК: *impatience*, *n* the

feeling of being annoyed by someone's mistakes or because you have to wait (CALDT); the quality or state of being impatient (MWD); the tendency to be impatient; irritability or restlessness (EOLD).

АЧ XIX частіше вживали наступні іменникові конструкції *with a smile* «з посмішкою», *with violence* «несамовито», *with grief* «прикро», *with joy* «з радістю», *with horror* «з жахом», *with the bitterness* «гірко», «з цікавістю». Помічаємо, що у як у творах АЖ, так і в творах АЧ іменники у складі конструкцій *with+N* та *in+N* часто означаються прикметниками, що надає ще більшої виразності вербалізації емоційного стану персонажу: *She went a little reluctantly, with ungratified curiosity, upstairs to Miss Eyre, who was still her daily companion, if not her governess* (Elizabeth Gaskell). Емоція «цікавість», яка номінується іменником *curiosity* підтверджується наступними словниковими дефініціями: **curiosity**, *n* an eager wish to know or learn about something (CALDT); inquisitive interest in others' concerns (MWD); a strong desire to know or learn something (EOLD).

Прикметники (*happy* «щасливий», *proud* «гордий», *surprised* «здивований», *angry* «злий», *guilty* «винний» та ін.) утворюють найменшу групу в творах АЧ (193 репрезентації), та другу за чисельністю в творах АЖ XIX ст. (418 репрезентацій) (див. *табл. 1*). Наприклад, наступний ЕМК репрезентує пряму номінацію емоції *страх* – *I was afraid to encourage it in myself* (Wilkie Collins). Словникові тлумачення прикметника *afraid* «наляканий» підтверджують реалізацію семантичного значення цих слів для вираження відповідних емоцій: **afraid**, *adj* - filled with fear or apprehension (MWD); feeling fear, or feeling worry about the possible results of a particular situation (CALDT); Feeling fear or anxiety; frightened (EOLD). Автори прямо називають тип емоційного стану, тим самим концентрують увагу читача саме на конкретній емоції у відповідному ЕМК.

2) Досить виразним способом опису емоційного стану персонажу в художній літературі – це лексична дескрипція **емоційних кінем**. Частіше за все у вербалізованих емотивних кінемах сигніфікативний вузол «для чого/чому рухається» є тим квантом інформації, має бути переданий аресату. Когнітивний аспект вивчення емотивно-забарвлених вербалізованих кінем полягає у встановленні саме емотивної складової їх сигніфікату. Останній завжди є сукупністю трьох семантичних вузлів: що рухається, як рухається і для чого/чому рухається [4].

Вокабуляр сучасної англійської мови налічує близько двох з половиною сотень вербалізованих кінем, орієнтовно чверть із них позначають емотивно забарвлені жести. Не всі дефініції таких вербалізованих

кінем містять інформацію про емоційний стан людини – виконавця кінеми. Відсутність такої інформації у словниковому тлумаченні спричинена її ономасіологічною «надлишковістю», тобто певний жест вже є проявом певної емоції (обійми – прихильність, ляпас – антипатія) учасників жестової комунікації [3].

Через механіку й моторику дій персонажів письменники прагнуть висвітлити психологічну основу жестів, вчинків тощо [6]. Невербаліка в комунікативному акті за допомогою міміки, жестів та фізіологічних змін в організмі доповнює індуктивно-прагматичну інтенцію мовця. Релевантна емотивна конотація здійснює «семантичне представництво оцінного відношення суспільства до об'єктів відображення» [3].

В ході дослідження основну увагу було приділено саме гендерним закономірностям мовленнєвої експлікації емоційної кінематичної (жестової) поведінки персонажів літературного художнього твору.

Таблиця 2

**Лексика, що описує емоційні кінеми
у творах АЧ та АЖ XIX**

Частина мови	Кількість	Частка (%)	Кількість	Частка (%)	Загальна кількість по типу	Загальна частка (%)
	АЧ		АЖ			
Кінеми очей	107	34	157	29	264	31
Кінеми губ	84	27	206	38	290	34
Кінеми лица	73	23	95	18	168	20
Кінеми рук	47	16	78	15	125	15
Всього	311	100	536	100	847	100

В результаті аналізу 847 прикладів вербалізованих кінем, тобто слів чи словосполучень, які називають міміку, жести, рухи людського тіла, зумовлені емоційним станом людини і націлені на інформування читача про цей стан в творах АЧ та АЖ XIX ст. було встановлено, що АЖ (536 прикладів) частіше, ніж АЧ (311 прикладів) (див. табл. 2), застосовували даний спосіб дескрипції емоційного стану художнього персонажу.

Опис **кінем очей**, які безпосередньо передають емоційний стан людини, більше притаманний творам АЧ (34%), ніж творам АЖ (29%) (див. *табл. 2*). Часто такий опис містить у собі пряму номінацію емоції, наприклад: ... *and turned to Hester with an expression of doubt and anxiety in his eyes* (Nathaniel Hawthorne) – «сумнів» та «тривога»; ... *while her eyes danced with fun as she imagined herself telling the story at home* (Louisa M. Alcott) – «радість». Помічено, що АЧ частіше відтворювали саме негативні емоції, вербалізуючи кінеми очей художніх персонажів: *The fierce flash of her eyes said more than any words* (Wilkie Collins); *His eyes were set very deep in his head, and were disagreeably sharp and suspicious* (Charles Dickens).

Вербалізація **кінем губ** найуживаніший спосіб вербалізації кінем в творах АЖ XIX ст. (38%), в свою чергу в творах АЧ (27%) це другий за чисельністю спосіб опису кінем (див. *табл. 2*). Вражає кількість прикладів в творах АЖ з іменником *smile* «посмішка» (56%), наприклад: *He listened with a quiet, good-natured smile* (Anne Bronte); *She greeted them, however, with a cheerful smile, and protestations of pleasure at the happy meeting* (Louisa M. Alcott); *The slight smile upon his face, as he rode out of the gates, died away as soon as he found himself in the solitude of the lanes* (Elizabeth Gaskell); *At the utterance of Miss Temple's name, a soft smile flitted over her grave face* (Charlotte Bronte). В творах АЧ XIX ст. теж зустрічаємо вживання словосполучень з іменником *smile* в авторській номінації емоційного стану персонажу, однак більшість прикладів з негативною конотацією, до прикладу: *She seemed rather an airy sprite, which, after playing its fantastic sports for a little while upon the cottage, would flirt away with a mocking smile* (Nathaniel Hawthorne). Описуючи кінеми губ, АЧ XIX ст. частіше прямо використовують іменник *lips* «губи»: *She paused and her lips parted in amazement.* (Wilkie Collins); *As she spoke, Joe bent over the leaves to hide the trembling of her lips* (Charles Dickens).

Визначальна ознака емоції, яка формує ядерну частину відповідного концепту і детермінує інші концептуальні ознаки, пов'язана з когнітивною оцінкою суб'єктом власного стану, та відповідності його загальноприйнятим нормам. Прояв емоційного стану через **кінеми обличчя** є зовнішнім відтворенням внутрішніх переживань, зазвичай високого ступеня інтенсивності, «власної невідповідності очікуванням норм моралі» [Андреева, 2011]. Аналіз лексичних прикладів опису кінем обличчя показує, що як в творах АЧ (73 – 23%), так і в творах АЖ XIX ст. (95 – 18%) дана група є третьою за чисельністю репрезентацій (див. *табл. 2*). Бачимо опис як позитивних, так і негативних емоцій в

творах АЧ та АЖ XIX ст., наприклад: *A flush of vexation passed over her expressive face* (Wilkie Collins); *... she came walking in with a very queer expression of countenance, for there was a mixture of fun and fear, satisfaction and regret in it...* (Louisa M. Alcott) *An expression of irresolution passed for an instant over her face* (Charles Dickens). Всі вищенаведені приклади містять пряму номінацію емоційного стану – *vexation* «неприємність», *fun* «радість», *fear* «страх», *satisfaction* «задоволення», *regret* «жаль», *irresolution* «вагання», який художній персонаж відчуває та виражає під час комунікації, тобто це емоцій-реакції у відповідь на подразники зовнішнього світу.

Опис **кінем рук** є найменш репрезентативним спосіб вербалізації емоційних кінем і майже в однаковій кількості зустрічається в досліджуваних творах АЧ (47 – 16%) та АЖ (78 - 15%) XIX ст. (див. табл. 2). Бачимо, що автори обох статей опис кінем рук зазвичай поєднують з описом кінем обличчя, очей чи губ, і частіше передають негативні емоції, наприклад: *She stopped; her colour heightened, and the fingers of the hand that rested upon the album beat gently on the margin of the drawing, as if her memory had set them going mechanically with the remembrance of a favourite tune* (Wilkie Collins); *... putting his hand to his heart, with a flush of pain flitting over his brow...* (Nathaniel Hawthorne). Прагматика більшості прикладів опису зовнішнього прояву емоцій АЖ XIX ст. часто спрямована викликати у читача емоцію жалю та співчуття, наприклад: *... embraced me with more affection than I thought her capable of evincing, and departed with tears in her eyes* (Anne Bronte). В останньому прикладі емоція прихована в семантиці дієслова *embrace* «обійняти», в словниковій дефініції якого знаходимо емосему «любові»: *to hold someone tightly with both arms to express love, liking, or sympathy, or when greeting or leaving someone* (CALDT).

За фактором адресованості, який враховує вид комунікації між адресантом та адресатом [2], розрізняємо авторську, персонажну та комплексну номінацію емоційного стану як у творах XIX ст..

Авторська номінація, яка позначає емоційний стан персонажа в мові самого автора, який описує або коментує емоційний стан художніх персонажів, більше притаманна творах АЧ XIX ст., наприклад: *Mr. Fairly suddenly opened his eyes again, and rolled them with an expression of helpless alarm in the direction of the window* (Wilkie Collins); *But a new thing, a great hitch, had happened yesterday in the gliding and noiseless current of his life; and he felt as a snake must feel who has sloughed off its winter skin, and cannot understand the brightness and sensitiveness of its new one* (Thomas Hardy).

Персонажна номінація, яка реалізується за допомогою засобів опису емоцій в прямій мові самих художніх персонажів, які описують свій емоційний стан чи стан інших персонажів, більше притаманна творам АЖ XIX ст., наприклад, в наступному ЕМК з роману Ш. Бронте «Агнес Грей» - *'Then it's all over, I suppose,' he said, looking as if he could have died on the spot with vexation and the intensity of his despair. But he was angry as well as disappointed. There was he, suffering so unspeakably, and there was I, the pitiless cause of it all, so utterly impenetrable to all the artillery of his looks and words, so calmly cold and proud, he could not but feel some resentment; and with singular bitterness he began* (Anne Bronte). Міс Мурей характеризує емоційний стан містера Хатвілда як «розпач», описуючи його реакцію на її відмову вийти за нього *he could have died on the spot with vexation and the intensity of his despair* «він міг би на місці вмерти від болю та розпачу». Водночас він був і злий, і розчарований - *he was angry as well as disappointed*. Щоб показати силу його страждань, Міс Мурей називає його страждання невимовними *suffering so unspeakably*, в той час як себе протиставляє і зухвало називає *the pitiless cause of it all, so utterly impenetrable to all the artillery of his looks and words, so calmly cold and proud* «безжальна причина цього всього, така стійка до його поглядів та слів, така спокійно холодна та горда». І, звичайно, він не міг не відчувати образу – *he could not but feel some resentment*.

Комплексна пряма лексико-семантична номінація, яка реалізується і в мовленні персонажа, і в словах автора. Даний тип відторення емоційного стану притаманний майже в однаковій кількості як творам АЧ, так і творам АЖ: *'Meg's mild eyes kindled with anger as she pulled a crumpled note from her pocket and threw it at Jo, saying reproachfully, 'You wrote it, and that bad boy helped you. How could you be so rude, so mean, and cruel to us both?'* (Louisa M. Alcott). У наведеному ЕМК емоційна напруга Мег з роману Л. Олкот «Маленькі жінки» спочатку метафорично описана у словах автора *Meg's mild eyes kindled with anger* «ніжні очі Мег загорілися від злості», де і вказано тип емоції *anger* «злість». Далі в прямій мові емоція передається однорідними означеннями в питальному реченні, які дають негативну оцінку діям співрозмовника у формі докору, що і є підтвердженням даного емоційного стану.

Висновки. Отже, бачимо, що саме завдяки мовним засобам, які описують емоційний стан художнього персонажу, читачеві художньої літератури вдається краще сприйняти прагматичну функцію емотивності – відчувати, зрозуміти та іноді пережити емоції. Бачимо, що АЧ та АЖ XIX ст. по-різному сприймають та відтворюють емоційну сферу життя: АЧ

менш багатослівні, частіше передають емоції дієсловами та іменниками в простих реченнях, часто категорично заперечних. Водночас АЖ більше використовують іменники та прикметники в поширених складносурядних та складнопідрядних реченнях, та лагідні звертання. Описуючи емоційні кінеми, у АЧ в центрі уваги очі, в той час як для АЖ міміка губ (найчастіше посмішка) є основним транслятором як позитивної, так і негативної емоції. Деталізація невербальної експресії емоцій художніх персонажів в процесі відтворення загального змісту твору спрямовує читача на правильну перцепцію задуму наратора. Доцільним вважаємо подальший концептуальний аналіз емотивності художніх творів з урахуванням гендерної приналежності авторів.

Література:

1. Єфімов Л. П., Ясінецька О. А. Стилістика англійської мови і дискурсивний аналіз. Навчально-методичний посібник. Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. 124 с.
2. Зелінська Т. Амбівалентність особистості як психологічний феномен *Психологія і суспільство*. 2001. Вип. 3. С. 23–32.
3. Epley N., Waytz A., Cacioppo J. T. On seeing human: a three-factor theory of anthropomorphism. *Psychological Review* Issue 114 (4). Cambridge: Cambridge University Press, 2007. P. 864–886.
4. Fernández C, Pascual JC, Soler J, Elices M, Portella MJ, Fernández-Abascal E. Physiological responses induced by emotion-eliciting films. *Appl Psychophys Biof*. London, 2012. 468 p.
5. Frevert U. Emotions in History – Lost and Found. Budapest, 2011. P. 31–32.
6. Kret ME, De Gelder B. A review on sex differences in processing emotional signals. *Neuropsychologia*. New York: Longman, 2012. P. 347–351.
7. CALD – Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus URL: <https://dictionary.cambridge.org>.
8. EOLD – English Oxford Living Online Dictionaries URL: <https://en.oxforddictionaries.com>
9. MWOD – Merriam-Webster Online Dictionary URL: <https://www.merriam-webster.com>
10. Alcott L. M. *Little Women*. London, 1996. 217p.
11. Bronte A. *Agnes Grey*. London, 1996. 303p.
12. Bronte Ch. *Jane Eyre*. London: Vintage Books, 2007. 545p.
13. Collins W. *The Woman in White*. London, 2011. 728p.
14. Conan Doyle A. *The Hound of Baskerville*. London, 2010. 182p.
15. Dickens Ch. *Great Expectation*. London, 2010. 432p.
16. Hardy T. *Jude the Obscure*. London, 2000. 362p.
17. Hawthorne N. *The Scarlet Letter*. London, 1996. 224p.

References:

1. Yefimov L., Yasynetska O. (2004) Stylistyka angliyskoyi movy i dyskursyvnyi analiz [Stylistics of the English language and discursive analysis] *Navchalno-metodychniy posibnyk*. Vinnytsia: NOVA KNYHA, 124 [in Ukrainian]

2. Zelinska T. (2001) Ambivalentnist osobystosti yak psykholohichniy fenomen [Ambivalency of the personality as psychological phenomenon] *Psykholohiya i suspilstvo* (3). 23–32 [in Ukrainian]
3. Epley N., Waytz A., Cacioppo J. T. (2007) On seeing human: a three-factor theory of anthropomorphism. *Psychological Review* Issue 114 (4). Cambridge: Cambridge University Press, 864–886.
4. Fernández C, Pascual JC, Soler J, Elices M, Portella MJ, Fernández-Abascal E. (2012) Physiological responses induced by emotion-eliciting films. *Appl Psychophys Biof*. London, 468 p.
5. Frevert U. (2011) Emotions in History – Lost and Found. Budapest, 31–32.
6. Kret ME, De Gelder B. (2012) A review on sex differences in processing emotional signals. *Neuropsychologia*. New York: Longman, 347–351.
7. CALD – Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus URL: <https://dictionary.cambridge.org>.
8. EOLD – English Oxford Living Online Dictionaries URL: <https://en.oxforddictionaries.com>
9. MWOD – Merriam-Webster Online Dictionary URL: <https://www.merriam-webster.com>
10. Alcott L. M. (1996) Little Women. London, 217.
11. Bronte A. (1996) Agnes Grey. London, 303.
12. Bronte Ch. (2007) Jane Eyre. London: Vintage Books, 545.
13. Collins W. (2011) The Woman in White. London, 728.
14. Conan Doyle A. (2010) The Hound of Baskerville. London, 182.
15. Dickens Ch. (2010) Great Expectation. London, 432.
16. Hardy T. (2000) Jude the Obscure. London, 362.
17. Hawthorne N. (1996) The Scarlet Letter. London, 222.